

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Факультет цивільної та господарської юстиції
Кафедра приватного права
Кафедра права інтелектуальної власності та патентної юстиції**

ІТ-ПРАВО, КІБЕРБЕЗПЕКА ТА ШІ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

**МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції**

28 березня 2026 р.

Одеса
Фенікс
2026

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора **Є. О. Харитонова**,
докторки юридичних наук, професорки **І. В. Давидової**

Упорядники-укладачі:

Давидова І. В. — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри приватного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Калітенко О. М. — кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри приватного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Бобейко Н. І. — лаборантка кафедри приватного права Національного університету «Одеська юридична академія».

ІТ-право, кібербезпека та ШІ в умовах гібридної війни :
I-92 матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 28 берез. 2026 р.) / за заг. ред.: д-ра юрид. наук, проф. Є. О. Харитонова, д-ра юрид. наук, проф. І. В. Давидової. Одеса : Фенікс, 2026. 300 с. DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.33701>

ISBN 978-617-8763-22-0

Збірник містить матеріали доповідей, присвячені актуальним проблемам ІТ-права, кібербезпеки, цифрової трансформації суспільних відносин, правового регулювання штучного інтелекту та захисту інформації в умовах гібридної війни, які були оприлюднені на Всеукраїнській науковій конференції 26 березня 2026 року в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Збірник спрямований на ознайомлення науковців, викладачів, здобувачів освіти, практикуючих юристів, фахівців у сфері інформаційних технологій і кібербезпеки з результатами сучасних досліджень щодо правових, організаційних і технологічних аспектів функціонування цифрового середовища в умовах сучасних викликів. Матеріали видання можуть бути використані в науковій, освітній і практичній діяльності, а також під час подальшого вдосконалення правового регулювання цифрових відносин і забезпечення кібербезпеки України.

342.95 : 343.32 (477) : 351.863

Матеріали видано за авторською редакцією.

Повну відповідальність за достовірність і якість поданого матеріалу несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції, їхні наукові керівники, рецензенти і структурні підрозділи вищих навчальних закладів та установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Всеукраїнської наукової конференції

Харитонов Є. О. – завідувач кафедри приватного права Національного університету «Одеська юридична академія», д-р юрид. наук, проф. (голова);

Федотов О. П. – начальник науково-дослідної частини, професор кафедри морського, митного та інформаційного права, д-р юрид. наук, проф. (заступник голови);

Харитонova О. І. – завідувачка кафедри права інтелектуальної власності і патентної юстиції, д-р юрид. наук, проф.;

Галупова Л. І. – доцентка кафедри права інтелектуальної власності і патентної юстиції, канд. юрид. наук, доц.;

Зубар В. М. – професор кафедри приватного права, канд. юрид. наук, проф.;

Калітенко О. М. – професорка кафедри приватного права, канд. юрид. наук, доц.;

Кривенко Ю. В. – доцентка кафедри приватного права, канд. юрид. наук, доц.;

Токарева В. О. – доцентка кафедри приватного права, д-р юрид. наук, доц.;

Бобейко Н. І. – лаборантка кафедри приватного права.

статусу або як об'єкт вільного сімейного розпорядження. Навпаки, вона має визнаватися самостійно значущою сферою особистих немайнових благ дитини, яка потребує особливо делікатного режиму правової охорони. Це положення має особливе значення і для подальшого аналізу постмортального захисту, оскільки після смерті одного з батьків або дитини постає питання про межі доступу до такої цифрової ідентичності, можливість її збереження, видалення, меморіалізації або обмеження стороннього втручання.

Отже, теоретико-правова характеристика цифрової ідентичності батьків і дітей дозволяє дійти висновку, що вона є складним, багаторівневим і динамічним об'єктом цивільно-правової охорони, який формується на перетині інформаційних технологій, сімейних зв'язків та особистих немайнових прав. Її правова природа не може бути адекватно пояснена винятково через класичні категорії персональних даних або окремих особистих немайнових благ, оскільки цифрова ідентичність інтегрує ці елементи в єдину систему цифрового представлення особи. Саме тому сучасна цивілістика потребує вироблення більш чутливої та технологічно адаптованої моделі правового розуміння цифрової ідентичності, особливо коли йдеться про батьків і дітей як суб'єктів підвищеної приватноправової значущості у сфері сімейного життя, пам'яті, репутації та міжпоколінньої цифрової присутності.

Голубєва Неллі Юріївна

*докторка юридичних наук, професорка,
завідувачка кафедри цивільного, нотаріального
та виконавчого процесу, професор кафедри приватного права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
член-кореспондентка НАПрН України,
заслужена юристка України, адвокатка*

ПРОБЛЕМИ АВТОМАТИЗОВАНОГО УКЛАДАННЯ ДОГОВОРІВ

Технології з великою швидкістю створюють нові можливості, але й нові ризики. Як у 1990-х роках, після об'єднання інтернет-технологій з технологіями мобільних телефонів, швидко роз-

винувся інтернет, так сьогодні розвиток ІІІ впливає майже на всі інновації. Розвиток е-комерції останніми роками характеризується все більшою автоматизацією у сфері договорів, які укладаються і виконуються електронними агентами, що актуалізує питання розподілу ризиків технічних помилок та недобросовісної поведінки третіх осіб чи агентів. З кожною новою технологічною хвилею у цих процесах все менше бере участь людина, що в свою чергу ставить питання про дійсність договорів, укладених і виконаних з використанням автоматизованих систем, застосування до цих відносин норм договірних права.

Автоматизовані системи широко використовуються для операцій як за участю людини (наприклад, коли фізична особа взаємодіє з автоматизованою системою через веб-сайт або платформу електронної торгівлі), так і без неї. ІІІ трансформує торгівлю не тільки з погляду нових товарів і послуг, що продаються, але і з точки зору підвищення ефективності таких пов'язаних з торгівлею дій, як управління виробничо-збутовими ланцюгами, маркетинг товарів та послуг (у тому числі через онлайн-платформи), а також укладання та виконання договорів [1].

Автоматизоване укладання договорів передбачає експлуатацію автоматизованих систем, що генерують та обробляють повідомлення даних, включаючи такі, які являють собою оферту та її акцептування, або дії щодо виконання договору [2].

На сьогодні поняття «автоматизованого укладання договору» вже давно є ширшим, ніж «розумні контракти», популярні для дослідження 10 років тому. Частіше дослідники пишуть про смарт-контракти, але у міжнародних документах, відповідно до принципу технологічної нейтральності, цей термін не використовується. Вони виникли у зв'язку із технологією розподілених реєстрів (системи розподілених реєстрів є способом запису даних). Одним із видів даних, що записуються у розподіленому реєстрі, є дані, що мають форму комп'ютерного коду, який виконується вузлами в мережі, та який може бути запрограмований на ініціювання події чи ініціювання подією поза цією системою, прикладом

такої програми є смарт-контракт. Смарт-контракт – це програма, яка використовується для автоматизованого виконання договору (чи відслідковування його виконання), а не окремий вид договору, тобто це не «смарт» і не контракт. Щодо наслідків його невиконання – можливо застосувати тільки передбачені контрактом наслідки (вони мають умовний характер виконання: «якщо-то»), наприклад, блокування оплати за товар, а не передбачені ЦК (при застосуванні ЦК наслідки будуть наставати поза блокчейном, тобто традиційним шляхом). Застосування їх в економіці поки доволі низьке, якщо говорити про реальні операції, в основному вони застосовуються при ISO. З точки зору договірної права воля сторони виражена у коді, контрагент погоджується з умовами договору приєднання, тому договір є укладеним і юридично дійсним.

До появи смарт-контрактів успішно здійснювались правочини, які виконуються за допомогою автоматизованого виконання, наприклад платіжні термінали, вендингові машини, поштомати, ігрові автомати. В смарт-контрактах особливістю є сфера функціонування – системи розподілених реєстрів, тобто не підпадає під традиційні способи автоматизації, але це не створює новий вид договорів.

Не зупиняючись тут окремо, зазначимо, що на сьогодні вже є багато міжнародних актів, які направлені на розвиток е-комерції, особливо плідно працює UNCITRAL, а останній в цій сфері акт, Типовий закон ЮНСІТРАЛ про автоматизоване укладання договорів (2024) (далі – Типовий закон), встановлює додаткові правила юридичного визнання, які спеціально адаптовані для автоматизованого заключення договорів.

Приклади автоматизованого укладання договорів включають: 1) договори на постачання, що укладаються шляхом обміну електронними повідомленнями, які передаються між комп'ютерами в результаті електронного обміну даними; 2) договори купівлі-продажу, укладені фізичною особою, яка розміщує замовлення через веб-сайт (взаємодіючи з автоматизованою системою, що «підтримує» веб-сайт); 3) договори, що укладаються за допо-

могою «розумних» пристроїв, що розміщують замовлення через підключені онлайн-платформи; 4) договори, що укладаються інтернет-ботами, які взаємодіють з веб-сайтами. У зв'язку з використанням автоматизованих систем для укладання договору зазвичай виникає кілька питань, пов'язаних, зокрема, з юридичною силою такого договору; ідентифікацією сторін договору, визначенням наміру сторін бути пов'язаними зобов'язаннями та визначенням умов договору [1].

Перші два пункти вже є практично традиційними способами укладення договорів – електронна взаємодія контрагентів дозволяє наблизити фізично віддалених осіб за допомогою електронної передачі даних з частковою автоматизацією електронного укладання договору, то 3 – частково, а 4 – передбачають взагалі відсутність людини, що і викликає питання про дійсність дій, що вживаються для узгодження, укладання та виконання договорів.

Так, IoT-пристрої (Alexa, Google Home) автоматично формують замовлення на платформах. Пристрій сканує запаси, інтегрується з платформою та замовляє продукти через голосову команду. Підтвердження згоди в договорі з голосовим асистентом відбувається конклюдентними діями – активними жестами чи словами, що фіксують акцепт оферти. Акцепт відбувається: 1) голосовою командою («Окей, Google, купи ...» після попереднього інформування «Підтвердити? Так/Ні?»); 2) PIN-кодом (асистент каже «Введи PIN 0000», користувач промовляє, платформа фіксує); 3) жестом (пристрій запитує «Підтвердити покупку?», а людина торкається екрану смартфона); 4) попереднім налаштуванням (у додатку асистента вмикається «Автозамовлення» з лімітом та здійснюється згода на серію правочинів). Платформа записує аудіо/відео, лог дій та надсилає email/SMS-підтвердження.

Договори, що укладаються інтернет-ботами, що взаємодіють з веб-сайтами – приклад повної автоматизації. Наприклад, «боти для веб-скрейпінгу» – це «збирачі даних» (так би мовити «шпигуни»): сканують сайти, отримують інформацію (ціни, відгуки, контакти) і зберігають у таблиці/файл, наприклад, для моніторингу

цін конкурентів на Rozetka чи Amazon, збір оголошень з OLX для аналітики ринку. Боти для покупок – це «автопокупці»: самі знаходять товар, додають у кошик, оплачують (оскільки вони швидші, ніж будь-яка людина, їх використовують на онлайн-аукціонах).

Згідно ст. 7 Типового закону у відносинах між сторонами договору атрибуція операції, виконаної автоматизованою системою, провадиться у порядку, узгодженому сторонами. Якщо не узгоджено – операція, виконана автоматизованою системою, присвоюється особі, яка використовує систему для цієї мети. І головне, «в атрибуції операції, виконаної автоматизованою системою, не може бути відмовлено на тій лише підставі, що вона призвела до несподіваного результату». Автоматизовані системи є інструментами, що не мають незалежної волі чи правосуб'єктності, результати роботи автоматизованих систем мають приписуватися певним особам, а не самій системі. Важливо і те, що вимоги щодо несподіваних результатів підлягають врегулюванню не на основі правил про атрибуцію, а скоріше відповідно до інших норм договірної права, які визначають правові наслідки ненавмисних подій, таких як норми про розірвання договору у разі помилки або про виправдання невиконання [3].

Оскільки у повністю автоматизованому укладанні договору людина участі не бере (мається на увазі не юридично, а фактично – договір вчиняється між собою двома комп'ютерними алгоритмами), є проблема у визначенні суб'єкта відповідальності, якщо одним з агентів допущена помилка.

Згадаємо відому справу Quoine Pte Ltd проти B2C2 Ltd. Суд в Сінгапурі розглядав спір між криптобіржею і криптотрейдером, який торгував криптовалютою. При цьому і трейдер використовував комп'ютерний алгоритм (який автоматично здійснює правочини за цінами, які алгоритм визнає прийнятними з урахуванням інформації про інші операції, що здійснюються на біржі), і біржа використовувала комп'ютерний алгоритм (який автоматично встановлює котирування криптовалют, виходячи з інформації про курси, що переважають на інших біржах). Через недогляд Quoine

щодо внесення певних необхідних змін до критичних операційних систем (технічну помилку) біржовий робот почав працювати некоректно, а робот трейдера закупив партію криптовалюти за ціною в 250 разів нижчою від ринкової. Оператори криптобіржі скасували операцію. B2C2 розпочав судовий процес, стверджуючи, що скасування угод порушувало договір з користувачем платформи, а скасування розрахункових транзакцій було порушенням довіри. Суддя першої інстанції виніс рішення на користь B2C2 Ltd з обох питань. В апеляційному порядку Апеляційний суд одноголосно відхилив позов про порушення довіри. Щодо другої вимоги, суд постановив, що одностороннє скасування Quoine спірних угод було порушенням договору, зокрема пункту, який передбачав, що після виконання замовлення трейдер повідомляється через Платформу, і така дія є незворотною. Суд не визнав, що в договорі були явні або неявні умови, які дозволяли Quoine скасувати спірні угоди, пункт, який нібито дозволяв Quoine скасувати транзакцію, якщо вона відбулася «за відхиленням від норми», не був включений до Угоди [4, 5]. Рішення цікаве тим, що суд, вирішуючи питання недійсності правочинів через суттєву помилку однієї зі сторін та застосування доктрини односторонньої помилки у загальному праві та праві справедливості, аналізував їх саме у правочинах, вчинених між собою двома комп'ютерними алгоритмами.

Фактично суворо дотримуючись відповідних доктрин та умов договорів між платформою та клієнтом, суд дав змогу скористатися помилкою програмістів. Тільки один суддя, лорд Манс, не погодився та вважав, що угоди могли бути визнані недійсними через односторонню помилку. Вважаємо, що окрема думка судді була більш справедливою, яку можна коротко передати словами: фундаментальний збій комп'ютерної системи, як причину транзакцій, чесний та розсудливий трейдер одразу зрозумів би та не покладався на можливість отримати аномальне збагачення.

На подібні випадки передбачено норму ст. 8 Типового закону «Несподівані операції, які виконуються автоматизованими системами»: «Якщо сторони не домовилися про інше, у випадку якщо

операція, виконана автоматизованою системою, присвоюється одній із сторін договору, інша сторона договору не має права посилатися на цю операцію, якщо з урахуванням усіх обставин: а) сторона, якій присвоюється ця операція, не могла розумно очікувати на її виконання; б) інша сторона знала або могла знати, виходячи з розумних очікувань, що сторона, якій присвоюється операція, не очікувала на її виконання» [3]. Думається, це правило дуже спростило б вирішення проблем із аномальними операціями при укладанні автоматизованих контрактів. Зазначений вище кейс міг би бути вирішений зовсім інакше. Хоча треба відмітити, що ст. 8 Типового закону передбачена у якості факультативної пропозиції, яку мають оцінити країни, які будуть імплементувати відповідні норми.

Згідно ч. 4 ст. 736 Проекту Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) волевиявлення сторони можуть здійснювати з використанням інформаційних систем, у тому числі в автоматизованому порядку. Повідомлення або інші дані, сформовані інформаційною системою відповідно до таких умов, прирівнюються до дій сторони, яка її застосувала, і є підставою для виникнення у неї цивільних прав та обов'язків. Також згадується про «автоматизовану» оферту та виконання у ст. 738, 785 [6]. Наслідки технічних сбоїв передбачені тільки для грошових зобов'язань (ст. 810), але в цілому не передбачено специфічних норм як у Типовому законі ЮНСІТРАЛ про автоматизоване укладання договорів. Тобто виниклі проблеми будуть вирішуватися відповідно до інших норм приватного права, наприклад, про недійсність договору у разі помилки або форс-мажор.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Юридична таксономія з питань, що стосуються цифрової економіки, 2023. URL: <https://uncitral.un.org/sites/default/files/media-documents/EN/Texts/UNCITRAL/2516855e-ebook-accessible.pdf>
2. Положення текстів ЮНСІТРАЛ, які застосовуються до автоматизованого укладання договорів Записка Секретаріату. Комісія Організації Об'єднаних Націй з права міжнародної торгівлі. Робоча група IV

(Електронна торгівля), 31 жовтня – 4 листопада 2022 року. URL: <https://docs.un.org/ru/A/CN.9/WG.IV/WP.176>

3. Model Law on Automated Contracting (UNCITRAL, 2024) . URL: <https://uncitral.un.org/sites/default/files/2424674e-mlautomatedcontracting-rev1-ebook.pdf>

4. Technology and the Law The Dover House Lecture 2020, London Lord Hodge, Deputy President of The Supreme. URL: https://supremecourt.uk/uploads/speech_200310_78771609b3.pdf

5. Singapore, Quoine Pte. Ltd. v. B2B2 Ltd. URL: https://www.elitigation.sg/gd/s/2020_SGCAI_2

6. Проект Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) . URL: [blob:https://itd.rada.gov.ua/9ce5f60f-95f0-4b69-b39c-868b1af45199](https://itd.rada.gov.ua/9ce5f60f-95f0-4b69-b39c-868b1af45199)

Давидова Ірина Віталівна

*докторка юридичних наук, професорка,
професорка кафедри приватного права*

Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЛЬ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПРАЦІ ПІД ЧАС ЗАХИСТУ МАЙНОВИХ І НЕМАЙНОВИХ ПРАВ НЕПОВНОЛІТНІХ

Активний розвиток цифрових технологій у сфері праці, зокрема розширення дистанційної роботи, платформенної (гіг-) зайнятості, застосування електронних комунікацій та автоматизованих систем управління персоналом, суттєво змінює зміст і характер традиційних трудових правовідносин. За таких умов однією з найбільш уразливих категорій на ринку праці залишаються неповнолітні працівники, чий правовий статус потребує особливого державного захисту відповідно до норм національного законодавства та міжнародних стандартів у сфері праці й захисту прав дитини.

Неповнолітні працівники є особливою соціально-демографічною групою учасників трудових правовідносин, яка має низку специфічних ознак порівняно з іншими категоріями найманих працівників. Хоча трудове законодавство загалом гарантує їм рівний із повнолітніми обсяг трудових прав, організація праці неповнолітніх повинна враховувати вікові, фізіологічні та психоемо-